

Sygn. akt III CNP 27/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa "M.(...) sp. z o.o. w G.

przeciwko Z. Ł. i W. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 marca 2010 r.,

skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem

prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. VII Wydział Gospodarczy z dnia 19

września 2008 r., sygn. akt VII Ga (...),

oddala skargę.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2008 r. Sąd Rejonowy zasądził solidarnie od współników spółki cywilnej „P.(...)” Z. Ł. i W. S. na rzecz „M.(...)” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. kwotę 45 080,55 zł z ustawowymi odsetkami.

Sąd ten ustalił, że strony łączyła umowa dzierżawy (a ściśle biorąc – najmu; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 r., I CKN 924/98, OSNC 2001, nr 6, poz. 92) pomieszczeń biurowych, oznaczona numerem 2/2005; pozwani byli dzierżawcami (najemcami), a strona powodowa – wydzierżawiającym (wynajmującym). W § 2 tej umowy pozwani zobowiązali się uiszczać stronie powodowej również opłaty za energię elektryczną dostarczaną do zajmowanych przez nich pomieszczeń produkcyjnych. W dniach 27 maja i 1 czerwca 2005 r. pozwani, aby zapobiec odłączeniu energii elektrycznej do zajmowanych przez nich pomieszczeń zapłacili „Z.(...)” Spółce Akcyjnej w K. za „P.(...)” Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w G. (poprzednią właścicielkę zajmowanych przez pozwanych pomieszczeń, która była stroną zawartej z „Z.(...)” Spółkę Akcyjną w K. umowy o dostawę energii elektrycznej) kwotę 16 177,18 zł.

Sąd Rejonowy uznał za niebudzące wątpliwości okoliczności zawarcia umowy nr 2/2005 i nieuiszczenie przez pozwanych dochodzonych od nich kwot czynszu oraz opłat związanych z wymienioną umową. Nie uwzględnił podniesionego przez pozwanych zarzutu potrącenia kwoty 16 177,18 zł zapłaconej przez nich spółce „Z.(...)” za spółkę „P.(...)”.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanych Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 19 września 2008 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób że, oddalił powództwo co do kwoty 16.831,21 zł z ustawowymi odsetkami (pkt II.1 sentencji), a w pozostałej części oddalił apelację (pkt III), w zakresie zaś, w którym pozwani cofnęli apelację, umorzył postępowanie (pkt I). Ponadto rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt II.2 i 3 oraz pkt IV).

Sąd Okręgowy uwzględnił zarzut pozwanych dotyczący nieuzasadnionego obciążenia ich należnością za energię elektryczną w kwocie 654,03 zł (faktura nr 4/10/VAT za sierpień 2005 r.). Sąd ten także - inaczej niż Sąd Rejonowy - uwzględnił podniesiony przez pozwanych zarzut potrącenia kwoty 16 177,18 zł zapłaconej przez nich spółce „Z.(...)” za spółkę „P.(...)”. Uwzględniając ten zarzut, Sąd Okręgowy wskazał w szczególności na złożone relacje zachodzące między pozwanymi, stroną powodową a spółką „P.(...)” w związku z tym, że z jednej strony, kontrahentem spółki „Z.(...)” w umowie o dostawę energii elektrycznej do pomieszczeń zajmowanych przez pozwanych nie była powodowa spółka, lecz „P.(...)” – poprzedni właściciel tych pomieszczeń, z drugiej zaś strony, zobowiązanym wobec pozwanych do zapewnienia im korzystania z energii elektrycznej była powodowa spółka i pozwani mieli jej uiszczać, na warunkach określonych w umowie, opłaty za energię elektryczną. Pozwani płacąc kwotę 16 177,18

zł bezpośrednio spółce „Z.(...)” z zastrzeżeniem skompensowania jej z ich należnościami wobec strony powodowej za energię elektryczną stworzyli więc podstawy do uwzględnienia dokonanego potrącenia tej kwoty z wierzytelnością strony powodowej dochodzoną pozwem.

Strona powodowa wniosła o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo co do kwoty 16 831,21 zł z ustawowymi odsetkami, tj. w punkcie II.1, a także w punktach II.3. i IV. Zarzuciła mu naruszenie art. 498 § 1 k.c., art. 321 § 1 w związku z art. 479¹⁴ § 2 i art. 382 k.p.c.

Prokurator Generalny zajmując na podstawie art. 398⁸ § 1 k.p.c. w związku z art. 424¹² k.p.c. stanowisko w sprawie wyraził zapatrywanie o braku podstaw do uwzględnienia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarówno w piśmiennictwie, jak orzecznictwie (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 r., I CNP 27/08, LEX nr 457829) przyjmuje się, że powodująca powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej niezgodność orzeczenia z prawem, którą ma na względzie art. 424¹ § 1 k.p.c., posiada charakter kwalifikowany i zachodzi tylko wtedy, gdy orzeczenie zostało wydane na skutek rażąco błędnej wykładni prawa lub rażąco niewłaściwego zastosowania prawa, tj. uchybień odnoszących się do regulacji prawnych istotnych i nie uzasadniających odmiennych ocen.

Należy zaś podzielić pogląd wyrażony przez Prokuratora Generalnego, że skoro pozwani kwestionowali zasadność całej faktury nr 4/10/VAT, to tym samym nie akceptowali poszczególnych jej składników, i już z tego tylko powodu nie mogło dojść do powołanego w skardze naruszenia art. 321 § 1 w związku z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. przez nieuzasadnione przyjęcie, iż pozwani podnieśli zarzut bezpodstawnego obciążenia ich kwotą 654,03 zł.

Prokurator Generalny trafnie także wykazał, że strona powodowa powołując się na naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 382 k.p.c. w istocie bezpodstawnie polemizuje z niewadliwymi ustaleniami Sądu Okręgowego (co do naruszenia art. 382 k.p.c. jako podstawy kasacyjnej por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 338/07, OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 110).

Bardziej złożone problemy powstają w związku z podniesionym w skardze zarzutem naruszenia art. 498 § 1 k.c. przez przyjęcie, że pozwani skutecznie potrącili z dochodzoną od nich wierzytelnością kwotę 16 177,18 zł zapłaconą spółce Z.(...). Także

jednak i w tym punkcie – jak wynika z poniższych wyjaśnień - zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Zapłata przez pozwanych w dniach 27 maja i 1 czerwca 2005 r. kwoty 16 177,18 zł spółce „Z.(...)” stanowiła przypadek spełnienia świadczenia pieniężnego należnego tej spółce na podstawie umowy łączącej ją z „P.(...)” przez osobę trzecią w okolicznościach objętych art. 356 §2 k.c. Nie ulega wątpliwości skutek zwalniający tego świadczenia w stosunku do „P.(...)”, tj. wygaśnięcie wierzytelności spółki „Z.(...)” wobec „P.(...)” w zakresie zapłaty dokonanej przez pozwanych. Otwartą natomiast kwestią jest nabycie przez pozwanych w wyniku tej zapłaty szeroko rozumianego roszczenia regresowego.

Na podstawie art. 518 § 1 k.c. osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, wstępuje w jego prawa, tj. nabywa spłaconą wierzytelność tylko w czterech sytuacjach określonych w tym przepisie. Zapłata dokonana przez pozwanych nie mieści się jednak w żadnej z tych sytuacji. Poza tym, gdyby nawet się mieściła, nie mogłoby to spowodować powstania stanu umożliwiającego dokonanie potrącenia przez pozwanych wierzytelności dochodzonej od nich przez stronę powodową. W wyniku wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie art. 518 § 1 k.c. nabyliby oni bowiem wierzytelność spółki „Z.(...)” wobec „P.(...)”, a aby móc umorzyć przez potrącenie wierzytelność dochodzoną od nich w niniejszej sprawie powinna im przysługiwać, spełniająca wymagania przewidziane w art. 498 § 1 k.c., wierzytelność względem strony powodowej.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy można by jeszcze rozważać przyjęcie jako podstawy nabycia przez pozwanych wierzytelności wobec strony powodowej przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i nast.). Ponieważ środki na opłaty za energię elektryczną uiszczane spółce „Z.(...)” przez „P.(...)” miały pochodzić od strony powodowej, ona zaś miała je otrzymywać od pozwanych, dokonanie zapłaty za energię elektryczną przez pozwanych bezpośrednio spółce „Z.(...)” mogłoby skłaniać do przyjęcia powstania w następstwie tej zapłaty bezpodstawnego wzbogacenia strony powodowej kosztem pozwanych. Za takie wzbogacenie można by uważać zachowanie przez stronę powodową, mimo zapłaty dokonanej przez pozwanych, roszczenia o ustalone w umowie nr 2/2005 opłaty za energię elektryczną. Konsekwencją zajęcia takiego stanowiska mogłoby być istnienie w sprawie podstaw do dokonania przez pozwanych potrącenia dochodzonej wierzytelności w zakresie zapłaconej spółce „Z.(...)” sumy 16 177,18 zł.

Dokonane w sprawie ustalenia silniej jednak przemawiają za przyjęciem innego rozwiązania, zakładającego ocenę zapłaty dokonanej przez pozwanych na rzecz spółki „Z.(...)” nie w kategoriach potrącenia, o którym mowa w art. 498 k.c., lecz w kategoriach zaliczenia tej zapłaty na poczet świadczenia pozwanych należnego stronie powodowej. Jak wiadomo, stosunek prawny łączący pozwanych ze stroną powodową wykazywał w zakresie dotyczącym opłat za energię elektryczną ścisły związek z umową o dostawę energii elektrycznej zawartą przez „P.(...)” ze spółką „Z.(...)”, wyrażający się tym, że opłaty te miały za pośrednictwem „P.(...)” stanowić pokrycie należności „P.(...)” wobec spółki „Z.(...)”. Ten ścisły związek zachodzący pomiędzy wskazanymi stosunkami prawnymi stwarzał podstawy do zaliczenia przez pozwanych zapłaconej kwoty 16 177,18 zł nie tylko na poczet stosunku łączącego „P.(...)” ze spółką „Z.(...)”, ale także na poczet stosunku łączącego ich ze stroną powodową. Dokonali go oni w piśmie z dnia 30 maja 2005 r., zastrzegając kompensatę przez tę zapłatę swoich należności wobec strony powodowej. Skutkiem tego było wygaśnięcie roszczenia strony powodowej odpowiadającego tym należnościom w granicach dokonanej zapłaty. Jak się podkreśla w nauce prawa cywilnego, o bycie zobowiązania w rozumieniu art. 353 § 1 k.c. rozstrzyga istnienie znajdującego wyraz w jego treści godnego ochrony interesu wierzyciela, w związku z czym, gdy tego interesu brak, „zobowiązanie nie powstaje, a powstałe uprzednio wygasa”, co tłumaczy, dlaczego wygaśnięcie zobowiązania może być następstwem nie tylko spełnienia świadczenia, ale i wielu innych zdarzeń, wyłączających interes wierzyciela w dalszym trwaniu zobowiązania. Ze względu na przedstawioną wyżej więź, zachodzącą między rozpatrywanymi stosunkami prawnymi, zapłata przez pozwanych kwoty 16 177,18 zł bezpośrednio spółce „Z.(...)” spowodowała wygaśnięcie godnego ochrony interesu strony powodowej w domaganiu się od pozwanych opłat za energię elektryczną w granicach odpowiadających tej kwocie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.